

Что скрывается между строк?

Талмуд описывает странный диалог, разразившийся между первосвященником и ведущими раввинами поколения.

На протяжении столетий читатели недоумевали: подобает ли так себя вести самым выдающимся представителям еврейского народа?

В 1968 году Ребе раскрыл более глубокий аспект этой истории.

Еврейское озарение

Знакомство с учением Ребе

АХРЕЙ МОТ

Ваикра

לעילוי נשמת אמנו וזקנתנו
האשה החשובה מצויינת במדותיה

בעלת מסירות נפש

מרת דבורה ע"ה גרינברג

בת הרה"ח ר' אהרון מענדל

נפטרה אור ליום ג' - כ"א מנחם אב תשפ"ג

В память о нашей маме и бабушке

Дворе Гринберг

Дочери раввина Аарона Мендела Хазана

*Она жертвовала собой ради еврейства
Покинула этот мир 21 менахем ава 5783*

For sponsorship opportunities, email info@jewishinsights.org

Published and Copyright 2024 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5784 - 2024

Founded in 2008 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB"М
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

А. Распря после Йом Кипура

ПЕРВОИСТОЧНИК 1 Ваикра, 16:3

Вот с чем входить должен Аарон в Святилище: с тельцом молодым для жертвы грехоочистительной и с бараном для всесожжения.

בֹּאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ
בְּפֶרֶךְ בֶּן־בֶּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל
לְעֹלָה.

Раши:

И даже это не по всякое время, но [лишь] в Йом Кипур, как разъясняется в конце этой главы (стих 29): «В седьмой месяц, в десятый день месяца...». [А «десятый день месяца» — это Йом Кипур].

רש"י

וְאִף זֶה לֹא בְּכָל עֵת, כִּי
אִם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ
שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה
”בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי
לַחֹדֶשׁ”.

ПЕРВОИСТОЧНИК 2 Трактат Йома, 7:4

Когда первосвященник завершал храмовую службу, люди из уважения к нему провожали его домой. Первосвященник устраивал торжество для своих близких и друзей, когда выходил с миром из Святилища.

וּמְלוֹיִן אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ. וַיּוֹם טוֹב
הָיָה עוֹשֶׂה לְאוֹהָבָיו בְּשָׂעָה
שִׁצְצָא בְּשָׁלוֹם מִן הַקֹּדֶשׁ.

ПЕРВОИСТОЧНИК 3

Когда [первосвященник] уходил, почет был двойным; весь народ проходил перед ним, большинство держали в руках пылающие факелы из белого воска. Все были одеты в белую одежду, а окна были украшены кружевами и ярко освещены. Священники рассказали мне, что во многие годы первосвященник не мог вернуться домой до полуночи — из-за толчеи и многолюдности. Хотя все постились, люди не шли домой, пока не видели, что смогут подойти и поцеловать руки первосвященника.

На следующий день первосвященник устраивал праздничную трапезу, приглашал друзей и близких, и для него это был праздник, потому что он с миром вышел из Святилища.

Затем он просил ювелира сделать золотую пластину и написать на ней следующее: «Я, такой-то первосвященник, сын такого-то первосвященника, служил в первосвященстве в великом и святом Храме, ради служения Тому, Чье имя покоится там. И было это в году таком-то с сотворения мира. Пусть Тот, Кто удостоил меня этим служением, удостоит им моих детей — стоять и служить перед Г-сподом».

אָבֵל בְּצֵאתוֹ הָיָה הַכְּבוֹד כְּפָלִים,
כִּי כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם הָיוּ
עוֹבְרִים לְפָנָיו, וְרַבָּם בְּאֵבֹקוֹת שֶׁל
שַׁעוּה לְכַנֵּה דוֹלְקוֹת, וְכֻלָּם לּוֹבְשִׁים
בְּגָדֵי לָבָן, וְכֻלָּ הַחֲלוֹנוֹת מְצֻטָּרִים
בְּרֻקְמָה וּמְלֵאִים גְּרוֹת, וְסִפְרוּ לִי
הַכֹּהֲנִים, כִּי הֲרַבָּה מִהַשָּׁנִים לֹא
הָיָה כִּהֵן גָּדוֹל יָכוֹל לְהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ
קֹדֶם חֲצוֹת הַלַּיְלָה מִפְּנֵי דַחַק הָעָם
הָעוֹבֵר וְרַבּוּי הַגָּדוֹל, שְׂאֵף עַל פִּי
שָׁהִיו כָּלָם מִתְעַנְּיִים, לֹא הָיוּ הוֹלְכִים
לְבִתְיֵהֶם עַד יֵרְאוּ אִם יוּכְלוּ לְהִגִּיעַ
לְנִשְׁק יְדֵי הַכִּהֵן הַגָּדוֹל.

וּבַיּוֹם שֶׁאֲחָרָיו הָיָה עוֹשֶׂה סְעוּדָה
גְּדוֹלָה, וּמִזְמַן לְאוֹהֲבָיו וְקְרוֹבָיו,
יּוֹם טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה לְפִי שְׂצֵא
בְּשָׁלוֹם מִן הַמִּקְדָּשׁ.

אֲחֵר זֶה הָיָה מְצוּה לְצוּרָף שִׁיעֲשֶׂה
לוֹחַ מְזָהָב וַיִּפְתַּח בָּהּ זוּ הַלְשׁוֹן:
אֲנִי פְלוֹנִי כִּהֵן גָּדוֹל בֶּן פְּלוֹנִי הַכִּהֵן
גָּדוֹל, שִׁמְשַׁמְתִּי בְּכַהֲנָה גְּדוֹלָה בְּבֵית
הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ לְעִבּוֹדַת מִי שֶׁשָּׁכַן
שְׁמוֹ שָׁם, וְהָיָה זֶה שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ
לְיִצְרָה, מִי שֶׁזָּכַנִי בְּעִבּוֹדָה זוּ הוּא
יִזְכֶּה בְּנֵי אַחֲרַי לְעֵמֶד לְשֵׁרֵת לְפָנָי
ה'!

Ребе

В Талмуде рассказывается: «Однажды случилось так, что первосвященник вышел из Храма после службы Йом Кипура, и люди следовали за ним, когда он выходил. Увидев, как Шмая и Автальон, главы Санедриона, уходят, люди оставили первосвященника и вместо этого последовали за Шмаей и Автальоном, чтобы почтить их».

Позже Шмая и Автальон пришли навестить первосвященника, прежде чем отправиться домой. Первосвященник сказал им: «Пусть потомки народов придут с миром», подразумевая тот факт, что Шмая и Автальон были сыновьями новообращенных (геров), потомками царя Санхерива. Шмая и Автальон ответили: «Пусть потомки народов придут с миром, потому что они ведут себя подобно Аарону, который любил мир и стремился к нему. Но пусть потомок Аарона не придет с миром, потому что он не ведет себя, как Аарон, и оскорбляет геров» (вопреки запрету оскорблять потомка новообращенного, говоря: «Помни деяния отцов твоих»).

מסופר בגמרא¹: מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והיו הולכים הכל אחריו, כיון שראו את שמעיה ואבטליון ראשי הסנהדרין שהם הולכים, עזבו אותו (את הכהן הגדול) והלכו אחר שמעיה ואבטליון לחלוק להם כבוד.

לבסוף באו שמעיה ואבטליון להיפרד מן הכהן גדול טרם הליכתם לביתם. אמר להן: יבואו בני העמים לשלום (כי שמעיה ואבטליון מבני גרים היו - מבני בניו של סנחריב, ולכן רצה להזכיר להם שהם מבני הגויים²). אמרו לו: יבואו בני העמים לשלום, שעושים מעשה של אהרן (שהיה אוהב שלום ורודף שלום), ואל יבוא בן אהרן לשלום שאינו עושה מעשה של אהרן ומקניט שלא כדין את הגר. (שהוניתנו אונאת דברים, ואמר מר³... אם היה בן גרים - לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך).

(3) ב"מ נח, ב.

(1) יומא עא, ריש ע"ב (ובפירוש").
(2) גיטין נז, ב.

Эта история порождает вопрос.

וצריך להבין:

После того, как молитвы были приняты, благополучно выйдя из Храма и добившись искупления всего еврейского народа, первосвященник, несомненно, находился на высоком духовном уровне. Нечестивый первосвященник не мог выйти живым, и это свидетельствует о высоком духовном уровне первосвященника, который должным образом провел службу и с миром вышел из Храма.

כהן גדול בצאתו בשלום מן הקודש, לאחרי שנתקבלה תפילתו ופעל כפרה לכל בני ישראל כו' - היה בוודאי בדרגה נעלית ביותר (שהרי כהן גדול שלא היה כשר, היו צריכים להוציא אותו מן הקודש כו'⁴, ומזה מובן גודל מעלת כהן גדול שעבד עבודתו כדבעי, עד ליציאתו מן הקודש בשלום).

ПЕРВОИСТОЧНИК 4 Тракта Йома, 5:1

[Первосвященник] читает краткую молитву во внешнем помещении [Святилища]. И он не затягивал молитву там, чтобы не встревожить еврейский народ, [который в противном случае пришел бы к выводу, что что-то пошло не так и он умер в Святая Святых].

ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון, ולא היה מאריך בתפלתו, שלא להבעית את ישראל.

Комментарий Маймонида к Мишне

«Не встревожить еврейский народ» - то есть, не напугать. Ведь если бы он задержался, можно было бы опасаться, что он умер, ибо множество первосвященников умирали в Святая Святых, если были недостойными или изменили что-то в службе воскресения благовоний.

פירוש המשניות להרמב"ם

שלא להבעית את ישראל: כלומר שלא להפחיד. לפי שאלו היה מתאחר, היו מפתחין שמא ארעו מיתה, פי הרבה פהגים גדולים היו מתים בקדש הקדשים אם לא היו ראויים, או אם ישנה דבר במעשה הקטרת.

Ребе

Кроме того: благодаря святости Йом Кипура, в который Сатан не имеет никакой власти, даже простой еврей пребывает в возвышенном духовном состоянии в течение этого дня, кульминацией которого становится храмовая служба Неила. Несомненно, он будет полностью прощен. Мы находим в Талмуде, что Бава бен Бута, приносивший повинную жертву каждый день из опасения, что на нем может быть грех, не приносил жертву на следующий день после Йом Кипура, потому что любой грех, безусловно, искупался этим днём.

Как же тогда может быть, что первосвященник обиделся на народ, который сопровождал Шмаю и Автальона, вместо него? Вопрос усиливается еще и тем, что Шмая и Автальон были главами Санедриона, и все обязаны чтить их.

ומה גם שמצד גודל מעלת יום הכיפורים, שבו אין שליטה לשטן כו⁵, הנה אפילו איש פשוט עומד בדרגה נעלית במשך כל היום, ובפרט בסיומו, בזמן תפלת נעילה, וברור הדבר שהתכפרו לו כל העניינים, וכפי שמצינו שאפילו בבא בן בוטא ש"היה מתנדב אשם תלוי בכל יום" (דאיכא למיחש בספק שמא חטא כו⁶), לא היה מביאו "אחר יום כיפורים יום אחד" (דליכא למיחש, דהא כיפר יום הכיפורים)⁶.

ואם כך, איך יתכן שהכהן גדול יקפיד ויתרעם על הפגיעה בכבודו, שבמקום שכל העם ימשיך לילך אחריו ללוותו, הלכו ללוות אחרים?! ומה גם שמדובר אודות שמעיה ואבטליון - נשיא ואב בית-דין, שהכל חייבים לכבדם.

Б. Молитва vs изучения Торы

Ребе

Вопрос можно объяснить следующим образом:

Первосвященник ассоциируется с молитвой. Особенно это проявляется после Йом Кипура, в который мы произносим пять молитв. Поэтому с точки зрения первосвященника, в центре его служения должна быть молитва, а не изучение Торы.

Шмая и Автальон же отличались изучением Торы. Согласно им, изучение Торы важнее молитвы. И это отражено в спорах между мудрецами Талмуда в трактате Шаббат относительно важности изучения Торы и молитвы.

ויש לומר הביאור בזה:

כהן גדול - ענינו תפילה, ובפרט לאחרי יום הכיפורים שבו מתפללים חמש תפילות⁷, ולדעתו, צריך להיות עיקר העבודה בתפילה ולא בתורה;

ואילו שמעיה ואבטליון - עניינם תורה, ולדעתם, גדלה מעלת התורה על התפילה. ועל דרך פלוגתת האמוראים במסכת שבת⁸ בנוגע לחשיבות של תורה ותפילה.

ПЕРВОИСТОЧНИК 5 Трактат Шаббат, 10a

(с комментарием раввина Адин Штейнзальца (Эвен-Израэль))

Однажды Рава увидел, как рав Амнуна, растягивает свою молитву. Он сказал о нем: отказываются от вечной жизни - от изучения Торы и занимаются жизнью, ограниченной сроком - молитвой, включающей в себя просьбы о мирских нуждах. Талмуд объясняет: рав Амнуна считал, что есть отдельное время для молитвы и отдельное время для Торы. Т.е., время, которое человек посвящает молитве, не заменяет времени, посвященного изучению Торы.

כְּשֶׁרָאָה רָבָא אֶת רַב הַמְּנוּנָא שֶׁהוּא מְאָרְיָה בְּתַפְלָתוֹ. אָמַר עָלָיו: מְנַיְחִין חַיֵּי עוֹלָם - אֶת הָעֶסוֹק בְּלְמוּד הַתּוֹרָה, וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׁעָה - בְּתַפְלָה (שִׁישׁ בָּהּ בְּקִשָּׁה עַל צָרְכֵי יוֹם יוֹם). וּמִסְבִּירִים: וְהוּא, רַב הַמְּנוּנָא, סְבוּר הָיָה כִּי זְמַן תַּפְלָה לְחוּד וְזְמַן תּוֹרָה לְחוּד, וְכִשְׂאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵינוֹ נֶחְשָׁב כְּמַחְסִיר בְּזְמַן הַתּוֹרָה.

(7) ראה לקור'ת ס"פ פינחס.
(8) י"ד, א.

Точно так же рабби Ирмия сидел перед рабби Зейрой, и они занимались изучением Галахи. Приближалось время молитвы, было уже поздно, и рабби Ирмия спешил закончить изучаемую тему, чтобы помолиться. Рабби Зейра зачитал стих как обращение к рабби Ирмии: «Тот, кто отвращает ухо от изучения Торы, молитва его также мерзость» (Притчи, 28:9).

מְעִיזֵן זֶה מְסַפֵּר, כִּי ר' יִרְמְיָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי ר' זֵיְרָא וְהָיוּ עוֹסְקִים בְּהַלְכָה. נִתְאַחַר הַזְמַן לְתַפְלָה וְהָיָה מְמַהֵר ר' יִרְמְיָה לְסַיֵּם אֶת הַנוּשָׂא שֶׁעָסְקוּ בּוֹ כְּדֵי לְהַתְפַּלֵּל. קָרָא עָלָיו ר' זֵיְרָא פְּסוּק וְזֶה: "מְסִיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה" (משלי כח, ט).

Ребе

Поэтому, когда первосвященник увидел людей, сопровождающих Шмаю и Автальона, он забеспокоился не о своей чести, не дай Б-г, а о молитве, что люди отнесли к изучению Торы с большим уважением, чем к молитве.

Вот почему первосвященник сказал: «Пусть потомки народов придут с миром».

Разница между молитвой и изучением Торы в том, что молитва – это связь с Б-гом через наших праотцев, как мы говорим об этом в начале молитвы Амида: «Б-г Авраама и т.д.» Хотя молитва сконцентрирована на удовлетворении личных потребностей, ей должно предшествовать восхваление Б-га, и первое, что упоминается в рамках этой молитвы, — это заслуги наших предков. Это указывает на то, что молитва актуальна прежде всего для потомков Авраама, Ицхака и Яакова. Что же касается новообращенных, то есть споры о том, могут ли они ссылаться на праотцев в молитве, произносимой при принесении в Храм плодов первого урожая. Однако,

ולכן, כאשר הכהן גדול ראה שהולכים ללוות את שמעיה ואבטליון - היה אכפת לו (לא כבוד עצמו חס ושלום, אלא) כבוד התפילה, שמחשיבים את מעלת התורה יותר ממעלת התפילה.

ולכן "אמר להם יבואו בני העמים כו":

החילוק בין תפילה לתורה הוא - שהתפילה הוא ענין של התקשרות שבאה על ידי האבות, כפי שאומרים בתחילת התפילה: "אלוקי אברהם וכו'". - עיקר ענין התפילה הוא אמנם בקשת צרכיו, אבל לכל לראש צריך להזכיר זכות אבות. ומזה מובן, שעיקר ענין התפילה שייך לבני אברהם יצחק ויעקב דווקא. מה- שאין-כן

что касается изучения Торы, то горы находятся в равном положении со всеми другими евреями, потомками Авраама, Ицхака и Яакова, поскольку Мидраш учит, что весь еврейский народ присутствовал при даровании Торы – «те, кто есть здесь сегодня, а также те, кого нет» – включая и геров.

Когда первосвященник сказал Шмае и Автальону: «Пусть потомки народов придут с миром», он не хотел их обидеть, не дай Б-г, а хотел объяснить, что причина, по которой они сконцентрированы на изучении Торы состоит в том, что они горы, «потомки народов». Однако для потомков Авраама, Ицхака и Яакова молитва должна иметь величайшее значение.

Тора – только с миром

На это Шмая и Автальон ответили: «Пусть потомки народов придут с миром, потому что они ведут себя подобно Аарону, который любил мир и стремился к нему. Но пусть потомок Аарона не придет с миром, потому что он не ведет себя, как Аарон».

Говоря это, Шмая и Автальон не имели намерения оскорбить первосвященника, не дай Б-г, ведь он молился и действовал ради них. Их намерением было подчеркнуть важность изучения Торы. Ибо даже Аарон, чья роль заключалась в том, чтобы объединить еврейский народ и возвысить его, его молитва была проникнута ценностью мира, что

гרים, שיש מחלוקת בנוגע לביכורים אם יכולים לומר "לאבותינו"⁹, ואילו בנוגע לענין התורה - שווים גרים לבני אברהם יצחק ויעקב, כפי שמובא במדרש¹⁰ שבמתן תורה היו נוכחים כל בני ישראל, "את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה"¹¹, כולל גם גרים.

וזהו שאמר הכהן גדול לשמעיה ואבטליון "יבואו בני העמים כו" - לא כדי לגנותם חס ולשלום, אלא להסביר להם, שהסיבה לכך שעיקר עניינם תורה (ולא תפילה) היא להיותם גרים ("בני העמים"), ואילו אצל בני אברהם יצחק ויעקב - עיקר המעלה היא בענין התפילה.

ועל זה השיבו לו, "יבואו בני העמים לשלום שעושים מעשה של אהרן (שהיה "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות כו"¹²), ואל יבוא בן אהרן לשלום שאינו עושה מעשה של אהרן".

שמעיה ואבטליון לא התכוונו לקלל חס ולשלום את הכהן גדול, ומה גם שהכהן גדול התפלל ופעל עבורם שנה טובה כו'; כוונתם הייתה להדגיש את מעלת התורה - שאפילו אהרן, שושבינא דמטרוניתא¹³, שענינו היה לקרב ולהעלות את בני

(12) אבות שם מי"ב.

(13) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.

(10) פדר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ו. תנחומא יתרו יא. חז"א צא, א.

(11) נצבים כט, יד.

созвучно идее Торы. как сказано: «Пути ее [Торы] - пути приятные, и все стези ее мирные», и как говорят мудрецы: «Тора дана для установления мира в мире».

В этом смысл высказывания Шмаи и Автальона: «пусть потомок Аарона не придет с миром». Несмотря на огромное значение молитвы, возвышающей человека и соединяющей его с сущностью Б-га, до тех пор, пока человек служит Б-гу только молитвой, не включая и изучение Торы, ему не хватает «мира», «пусть... не придет с миром».

ישראל מלמטה למעלה, הרי זה היה חדור אצלו בענין השלום, שזהו ענין התורה, עליה נאמר¹⁴ "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", ו"נתינתה¹⁵ לעשות שלום בעולם"¹⁶ [ובגלל זה היתה ההעלאה באופן שעל ידה נפעל הענין ד"מקרבן לתורה"].

וזהו שאמרו "ואל יבוא בן אהרן לשלום כו" - שלמרות גודל מעלת ענין התפילה, שעל ידה נעשית ההעלאה וההתקשרות עד לבחינת עצמותו יתברך, הנה כל זמן שעבודתו היא רק בקו התפילה, ללא התכללות התורה שעניינה שלום [והעדר התכללות ענין השלום היה עד כדי כך, שהעליב אותם באמרו "יבואו בני העמים"], אזי חסר אצלו ענין השלום ("ואל יבוא . . לשלום").

משיחת אחרון של פסח, ה'תשכ"ח
רשימת השומעים בלתי מוגה
תורת מנחם, כרך נ"ב עמוד 353 ואילך

¹⁶ בענין זה נזכר גם פירוש רש"י (ויקרא ג, א) בנוגע לקרבן "שלמים", ש"מטילים שלום בעולם".

¹⁴ משלי ג, יז.
¹⁵ רמב"ם הל' חנוכה בסופו.

В. Природа молитвы

Однажды Рава увидел, как рав Амнуна, растягивает свою молитву. Он сказал о нем: «отказываются от вечной жизни – от изучения Торы и занимаются жизнью, ограниченной сроком» (Шаббат, 10а).

Необходимо понять слова Равы о том, что некоторые люди пренебрегают вечной жизнью и вкладывают все свои усилия в преходящую жизнь.

Талмуд рассказывает поучительную историю о том, как Рава наставлял своих учеников.

Рав Амнуна был благочестивым человеком, одним из первых хасидов. Эти хасиды каждый день посвящали молитве девять часов, как сообщает Талмуд (Брахот, 32б): «Первые хасиды выжидали, [погрузившись в размышления о Б-ге] час, молились час, а затем снова выжидали еще час». Поскольку каждый день произносятся три молитвы (шахарит, минха и маарив), их молитвы занимали девять часов каждого дня.

Когда Рава увидел, как рав Амнуна долго молится, он понял, что у его учеников возникнут вопросы. Ведь длительное время, затрачиваемое на молитву, было в ущерб изучению Торы. Талмуд спрашивает: «Если они тратят девять часов каждый день на молитву, когда же они учатся? Как они могут помнить свои занятия, а также когда и как они обеспечивают себе средствами к существованию?» Талмуд отвечает, что, поскольку они ведут себя благочестиво,

”רבא ראה את רב המנונא שהוא מאריך בתפילתו. אמר: מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה” (שבת דף י עמוד א).

להבין זאת על פי תורת החסידות - מה אמר רבא והתכוון במה שאמר, שישנם כאלה המזניחים את חיי העולם, ומשקיעים את כל עמלם בחיי שעה.

... וזאת מספרת לנו הגמרא, סיפור של הדרכה, כיצד רבא הוריד את תלמידיו.

רב המנונא היה חסיד, ומהחסידיים הראשונים, שהחסידיים הראשונים היו מקדישים כל יום תשע שעות עבור תפילה, כפי שהגמרא מספרת במסכת ברכות דף ל”ב עמוד ב’, ”חסידיים הראשונים היו שוהים שעה אחת, ומתפללים שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת”, הרי ששלוש התפילות, שחרית מנחה וערבית, נמשכו תשע שעות ביממה.

כאשר רבא ראה שרב המנונא מאריך בתפילה, הוא הבין שאצל תלמידיו תתעורר שאלה. הרי זה ביטול תורה, שכן בינתיים הרי הם לא לומדים, כפי שהגמרא (ברכות שם) שואלת, מכיון שהם מתפללים תשע שעות ביום, מתי לומדים הם, וכיצד זוכרים הם את מה שהם למדו, וכיצד ומתי הם עובדים לפרנסתם. עונה הגמרא, מכיון שהם נהגו בדרכי החסידות, לימודם היה מושלם ובפרנסתם שרתה ברכה.

их учеба была совершенной, а на труде почило благословение.

Рава объяснил своим ученикам, что такое молитва на самом деле. Вопреки распространенному мнению, молитва не заключается в произнесении слов внятно и в знании их смысла. Истинный смысл молитвы – достижение единения с Б-гом – посвящение себя служению Ему посредством молитвы.

Рава объяснял своим ученикам, что есть две формы служения: изучение Торы и молитва. Изучение Торы – это «вечная жизнь», а молитва – это «жизнь, ограниченная сроком».

Молитва называется преходящей (ивр. шаа) жизнью. Слово «шаа» также означает «благоволение», как сказано: «и Б-г благоволил [ваиша] к Эвелю и его приношению», но к Каину не благоволил. Таким образом, слово «шаа» может употребляться в значении «благоволить», а когда молитва называется «хаей шаа» – это жизнь, к которой благоволит Б-г.

Молитва – это духовная жизнь, приверженность Тому, Кто стоит над человеком. Изучение Торы – это то, что человек берет для себя – это и есть изучение, понимание того, что изучаешь, и выводы, которые делает каждый сам для себя.

При изучении Торы основное внимание уделяется материалу, теме, которую человек пытается понять. В молитве, напротив, приверженность обращена к Тому, Кто находится за пределами понимания. Не к тому, что человек

כך הסביר רבא לתלמידיו מהי עבודת התפילה, שתפילה אינה, כפי שהעולם חושב, לומר את מילות התפילה, לשמוע מה שאומרים, ולדעת את פירוש המילים, אלא הכוונה האמיתית בתפילה היא ההתאחדות, כביכול, עם ה' יתברך, דהיינו להתמסר בעבודת הבורא יתברך בעבודת התפילה.

. . . וזהו מה שרבא הסביר לתלמידיו, שבעבודת הבורא יתברך ישנם שני אופנים: (א) עבודת התורה. (ב) עבודת התפילה, ואמר שהעבודה בתורה היא חיי עולם והעבודה בתפילה היא חיי שעה.

. . . עבודת התפילה נקראת חיי שעה, פירוש המילה 'שעה' היא פניה. כמו שכתוב "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו", מפרש רש"י "וישע, ויפן", ה' ברוך הוא פנה אליו. "ואל קין ואל מנחתו לא שעה", ואילו אל קין ואל קרבנו ה' לא פנה. 'שעה' פירושה פניה. תפילה נקראת חיי שעה, אלו החיים של פניה אל ה' ברוך הוא.

עבודת התפילה היא הרי חיים של רוחניות, של התמסרות לנעלה ממנו. עבודת התורה היא הרי מה שהאדם נוטל משהו עבור עצמו. זהו הרי ענין הלימוד. להבין ולהסיק את מה שהוא מסיק ממה שהוא לומד.

בלימוד התמסרותו היא ללימוד, דהיינו לדבר שהוא רוצה להבין ומבין. אך בתפילה, ההתמסרות היא למה שנעלה מהבנה. דהיינו לא למה שהוא מבין, אלא

